

**Conciones siue Conceptvs Theologici Ac Prædicabiles R.
D. Petro Bessæi SS Theol. Doct. Reg. Galliar. Oratoris**

De quatuor Hominum nouissimis - Qvi Qvidem Sacri Adventvs Qvatvor
Hebdomadis accomodati: Sed & Concionvm Fvnebrivm materiam abundè
suppeditant

Besse, Pierre de

Coloniae Agrippinae, 1629

Feria Secvnda. De Sitv Coeli, De Qve Loci voluptate.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56277](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56277)

DE SITV COELI, DEQUE LO-
civoluptate.

Partitio.

- I. De præstantia cœlestis gloria.
- II. De cœli Epithetis.
- III. De altitudine & amplitudine eiusdem.
- IV. De illius pulchritudine.
- V. De cœli motu & stupenda excellentia.

Memorare nouissima tua, & præsertim
gloriam cœlestem, & quoniam loco Deus cœ-
lum posuerit, & in æternum non pec-
cabis, Eccles. 7.

FIGURA.

Apo. 21.

Percurrenti mihi mystica Apocalypseos e-
nigmata, occurrit inter cetera, ciuitas illa
sancta Ierusalem, ingenti muro circumdata,
portas habens duodecim, quas duodecim
Angeli custodiebant. Lapidib. hæc pretiosis
fundata erat; muri ex jaspide solido compa-
cti, plateæ auro purissimo strata, omnesque
portæ smaragdus conuestita. O ciuitas ele-
gans ac pretiosa! quam cum intus & foris di-
ligenter considero, cœli figuram & typum vi-
dere videor, quæ ad instar ciuitatis pulcher-
rimæ fundata est, cuius ciues Sancti sunt &
Angeli, sphaeræ cœlestes, muri, quatuor mû-
di anguli, introitus & portæ, fundamenta, æ-
ternitas & securitas, & pax fines. O ciuita-
tem magnificam! O locum voluptatis! O si-
tum iucundissimum! cuius si ampliorem de-
scriptionem produxero, magis credo, admi-
rabimini. Inuocemus igitur Spiritus Sancti
auxilium, & Beatissimæ Virginis suffragia di-
centes:

AVE MARIA.

1.
Exod. 3.

Cum Israelitæ Ægyptiaca captiuitate de-
tinerentur, Deusque illos cōsolari & animos
illis suggerere vellet, terram lacte & melle

masantem velur omnium laborum merce-
dem, illis pollicitus est. Quod tam singulare
apud Iudæos semper beneficium est habitū,
vt Dominus inter cetera beneficia in ingra-
tum populum collata apud Prophetam hoc
illi imprimis exprobrat: *Ego Dominus Deus* *Ezech. 16.*
vestis, in die illa leuauit manum meam pro eis; vt
educerem eos de terra Ægypti, in terram quam
provideram eis fluentem lacte & melle; qua est a-
gregia inter omnes terras.

S. Israelitæ tantam sensere lætitiā, cum
scirent in terram se promissionis inducen-
dos, vt semper læti & hilares cantarent, *In* *psal. 115.*
conuertendo Dominus captiuitatem nostram: facti
sumus sicut consolati: tunc repletum est gaudio
es nostrum, & lingua nostra exultatione. Quo
loco Hieronymus, longius eorum gaudium
arcessens, verba illa sicut consolati, vertit in
facti sumus somniantes: quasi diceret; eos ita
recreatos fuisse, vt cum primum eiusce libe-
rationis certi redderentur, non crederent,
sed somnium aliquod audire se putarent, eā-
que inter beneficia à Deo collata primo loco
recenserent. Quanto maior nostra erga Deū
obligatio est: quanto maiorem exultandi ju-
bilandi que occasionem habemus, interea
dum in captiuitate apud vasrum illum tyran-
num, mundum intelligo, detinemur, cum
certissime nobis asseritur & promittitur, vē-
turum aliquādo tempus, quo in locum illum
iucundissimum, omni bono & deliciis abun-
dantem, vere lacte & melle manantem, in-
gressuri sumus.

Aliquid huc spectans dixisse visus est *psal. 35.*
Psalmistæ, dum ait: *inebriabuntur ab ubertate*
domus tue, torrente voluptatis tue potabis eos,
quomam apud te est fons vite: alludens nimi-
tum ad terram illam promissionis, in quam
maiores eius induxerat Dominus, quasi di-
xisset: Dediti quidem olim patribus terram
fertilem Domine, in qua iucunde eos enutri-
isti: petras in stagna aquarum conuertendo
& mella montibus deducendo; sed meliorem
fæcundio remque nobis pollicitus es, in qua
non modo bibemus, sed voluptate inebria-
bimur; in illa non nisi riuius deliciarum,
gaudiorum, lætitiæ que apparuit, at hanc tor-
rentes exundantissimi & flumina fæcunda-
bunt.

Quis

Fluuii ad-
mirabiles.
Plin. li. 2. 10

Quis non miretur ingentem diuinæ liber-
tatis abundantiam, & gaudiorum affluen-
tiam? Multa quidem fluuiorum in rerum na-
tura exstant miracula, vti Lethe rerum obli-
uionem inducente, Gange & Pactolo aurife-
ras arenas conuehentibus, in flumine quodâ
Thraciæ, in quod omne coniectum lignum
mox lapidescit; in alio quodam in Calabria,
quod etiam arbores & truncos in saxa duris-
sima conuertit, in Lyncestide Macedonico,
è quo qui gustant non aliter titubant quam
si mera vina bibissent; in flumine Melante in
Bæotia, quod oues nigras reddit, in Cephif-
so haud procul inde sito, qui eandem reddit
albas; in fluuiio Ciliciæ, cui nomen Nous,
quod mentem & ingenium exacuât, in alio
vero in Insula Cos, quod stuporem mentis
inducat, gustantesque hebetes efficiat. At
nullus omnino legitur gustantem voluptate
inebriare, atque hilaritatem mentis inaudi-
tâ inducere; gloriæ hoc cœlesti referuatû est,
in cœlo huiusmodi manant fluuij, vnde me-
rito Propheta, *Torrentes voluptatis tuæ potabis*
eos O igitur locum iucundissimum & amœ-
nissimum.

Psal. 35.

Num. 15.

Exploratores Hebræi cum è terra Chanaã
reuerfi essent, & solum mel, botros, malaque
granata in eadem reperissent, tanti tamen ead-
dem fecere, vt eorum specimen in castra re-
ferentes eam coram vniuerso populo lauda-
uerint, *Terra, quam circumuimus valde bona*
est. At quanto melior & feracior terra cœlum
est: testis sit Apostolus Paulus, qui in eandem
velut explorator missus, tantis eam laudibus
extulit, vt nullis eam verbis pro merito lau-
dari, aut cuiusquam ingenio aut mente com-
prehendi posse dixerit.

Gen. 2.

Paradisus
cœlestis ve
voluptatis

Magnus ille Historicus & Cosmogra-
phus Moyses, cum paradisum terrestrem, in
quo non nisi arbores & fontes erant, descri-
beret, tantopere eundem laudauit, vt locum
voluptatis appellare eum non dubitaret. At
maiori hoc iure nos de cœlesti paradiso, in
quo vera & omnis beatitudo nostra reperit-
tur, in quo non riuus & fontes, sed torrentes,
maria & Oceani voluptatum habentur, &

arbores frugiferæ & semper virides conspi-
ciuntur, dicere potuerimus? nam locus hic,
si quis in orbe aut extra orbem alius, merito
locus voluptatis & deliciarum nuncupari po-
test.

Apostolus Petrus cum in monte Thabor
Transfigurationi Dominicæ interesset, diui-
næque gloriæ scintillam videret, gaudio &
voluptate extra mentis statum raptus aiebat,
B. xiiii. si nos hic esse: nullus enim in orbe lo-
cus hoc ipso amœnior, hic vtinam moreret,
meliora enim haud expecto: sed bene hic E-
uangelista Spiritu Sancto suggerente, Apo-
stoli temeritatem taxat, dicens, *Nesciebat quid*
diceret, quod scilicet in monte & in rupe beatitu-
dinem suam firam putaret, cum tamè ad cœ-
lestem gloriam, quæ multo maior est, & cum
qua nulla alia gloria conferenda, destinatus
esset. Quam præclara postro sacra scriptura ei
epitheta consignat?

Propheta regius primus in scenam pro-
deat, qui cœlum terram vocat *viuentium*: *Psal. 26.*

quibus in verbis duo mihi notanda occur-
runt: primo, quod *bona* numero plurali dixit
vt ita discrimen, quod cœlestia inter &
terrena est, euidenter fieret: in terra enim non
nisi aliqua bona, & in cœlo plurima habentur;
vnde Moysi dixit Dominus, *Ostendam*
tibi omne bonum. Secundo quod domicilium
illud cœlesti terra *viuentium* nominetur: vt
mundi vilitas & contemptus, si cum cœle-
sti dignitate comparentur, ita manifesta
siant: cum ille non nisi mortuorum recepta-
culum ac cœmeterium cadaueribus opple-
tum sit; cœlum vero domus viuentium, è
quo mors & quidquid ferale est, exulat. Vnde
Propheta, *Præcipitabit mortem in sempiternum*. *Isa. 25.*

Cœlum
terra viuen-
tium.
Exod. 33.

Idem Psalmographus magis adhuc cœle-
stem beatitudinem extollit, quam *regionem* *Psal. 114.*
viuorum indiget, *Conuertere anima mea in re-*
quiem tuam, quia Dominus benefecit tibi. Quia
erexit animam meam de morte, oculos meos à la-
chrymis, pedes meos à lapsu. Placebo Domino in re-
gione viuorum.

Allu-

Tres in or-
be regiones
ex scriptura
sensu.
Psal. 113.

Luc. 9.

Sap. 5.

Ecc. 7.

II.
Cælum lo-
cus est in
quo nostra
felicitas ac
beatitudo
consistit.

2. Cor. 5.

Phil. 1.

Alleluie mihi visus est ad doctrinam, & opinionem Philosophorum, qui tres in aere regiones effingunt: dixisse nimirum voluit, tria tantum regionum genera esse; prima scater mortuis, id est, infernus: de quo capienda sunt verba illa, *Non mortui laudabunt te Domine, neque omnes qui descendunt in infernum.* Secunda habet & mortuos & viuos, id est, mundus hic, in quo & iusti viuunt, & peccatores mortui sunt, iuxta sententiam illam Domini, *sinite mortuos sepelire mortuos.* Et verba illa Apocalypses, *Nomen habes quod viuis & mortuis est.* Tertia vero regio est, in qua semper viuunt, habitaculum scilicet celeste, de quo scriptum legitur, *Iusti autem in perpetuum Sinent.* Cælum siquidem viuentibus plenum est, abundat deliciis, bonis, diuitiis, gloria, quo nullus nec pulchrior aut amœnior, aut iucundior haberi locus in orbe potest: quem si semper menti insculptum gereremus, nullum vnquam aduersus diuinam maiestatem peccatum admitteremus: ita docet Salomon sententia illa quam toties produximus, *Memorare nouissimam tuam, & in aeternum non peccabis.* Hunc ipse vobis hodierna die ad viuum suis coloribus depingam: primo eiusdem situm, ac deinde voluptates eius ac delicias, quæ Beatos in eodem manent, exponitur: quæ duo vbi audieritis, vobiscum, credo, statuetis, nihil in rerum natura haberi posse aut diuinius aut excellentius.

Principio igitur certissimum est, præterquam quod id vnum è fidei nostræ capitibus sit, cælum locum esse, in quo animæ Sanctorum corporeis liberatæ compagibus, multorum bonorum operum viatico comparato, post hanc vitam secedunt, beatitudinis adhæc nostræ domicilium, gaudiorumque thesaurum: Vnde scripsit Apostolus, *si terrena nostra habitatio dissoluatur, domum habemus non manu factam & conseruatam in cælis, & æternam, quæ nullo vnquam tempore dissoluetur.* Et alio in loco habitaculi huius captus pulchritudine ait, *Cupio dissolui & esse cum Christo,* id est, Vtinam domus hæc figulina & fragilis confringatur, vtinam moles hæc carnea concidat & putrescat, quo anima carcere hoc soluta & libertate donata ad Christum, qui vere eiusdè beatitudo est, euolare queat.

Tom. 4. Bess. Aduent.

Quæ verba Gregorius Magnus exponens ait, *Qui Christum in cælo esse non dubitat, nec Pauli animam in cælo esse negat.* At dubitare ac- mo potest, quin Christus sidereos super axes in gloria ad Patris dexteram confideat, cum vnus è fidei nostræ sit articulis, *Ascendit ad cælos, sedet ad dexteram Patris:* an non igitur idem ille nostræ felicitatis ac beatitudinis locus est?

Lib. 4. dial.

At obiter hic dicendum, non vno eodem- Cælum va- que semper nomine cælum in sacris litteris riis nomi- nuncupari: Modo namq; *domus Dei* dicitur, nibus in fa- vt apud Psalmographum: *Letatus sum in his,* crascriptu- *qua dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus.* ra nomina, Perinde ac si dixisset, *Gaudio perfusus sum,* rur- vbi nuntiatum fuit Messæ aduentum insti- *Psal. 121.* re, à quo cæli porta, quæ quinque annorum millibus iam occlusa fuit, aperienda est: in quod nos mundi huius tuguriis egressos ad- mitter, quod domus Dei est, domus regia: non angusta & inops, qualis fuit domus illa viduæ Sunamitidis, quæ dicebat, *Nihil est in 4. Reg. 4i* *domo mea:* sed diues & opulenta, de qua Psa- *Psal. 16.* *lmita cecinit, Gloria & diuitia in domo eius,* at *Psal. 16.* in domo mundi non nisi mera inopia & ege- stas. Idem quoque nomen dedit illi in Psa- lmo vicefimo, *Vnam petii à Domino, hanc re- Psal. 14.* *quiram, ut inhabitem in domo Domini, omni- Psal. 41.* *bus diebus vite mea.* Vocatur & alibi, *Taberna- culum:* vti apud eundem Psalmistam, *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis re- quiescet in monte sancto tuo, iterum, Quoniam transibo in locum tabernacu- i admirabilis usque ad domum Dei, item in loco Apocaly- Apoc. 12.* *pseos, Et audiui vocem magnam de throno di- centem, Ecce tabernaculum Dei hominibus, & habitabit cum eis.* Hoc porro nomen duabus de causis ei attributum est, primo vt simili- tudo eius cum tabernaculo, in quo Arca Domini, inter medios Cherubinos, contine- batur, in quorum alis Deus considere & de- litescere apud Hebræos putabatur, teste Da- uide. *Qui sedet super Cherubim, manifestare Psal. 98.* *tur: vt enim hic Deus quiescebat, ita in cæ- lo, velut in tabernaculo, in medio verorum Cherubinatorum sanctorumque omnium ha- bitare eum constat. Deinde, quod equidem malim, vt Ecclesiam militantem designaret, quæ modo velut in tentoriis tabernaculis,*

li interea

interea dum pugnandi hic tempus est, delirescit, sed finito certamine, tentorii scilicet egrediens, aliud, longe splendidius & magnificentius cœleste nimirum, ingreditur, in quo armis & gladio depositis æterna pace & requie perenni perfruetur.

Vocatur interdum ciuitas.

Psal. 86.

Psal. 47.

Ibid.

Hebr. 13.

Apec. 21.

Matth. 25.

Luc. 14.

1. Petr. 1.

1. Tim. 1.

Habet & nomen ciuitatis. Prophetæ namque eo quasi de florentissima quadam ciuitate ac moratissima republ. locuti sunt; testis fit idem qui supra Psalmista, *Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei, & ciuitas regis magni.* At ciuitas quæ in æternum duratura est, ut ibidem legitur, *Sicut audimus, sic & vidimus, in ciuitate Domini virtutum, in ciuitate Dei nostri quam fundauit in æternum.* Item Paulus: *Non habemus hic ciuitatem permanentem, sed futuram inquirimus.* Omnes porro innuere volunt cœlum non esse domum, & exiguum quoddam domicilium, sed ciuitatem ingentem & late patentem, non qualis ciuitas hæc Parisiensis, sed qualis illa quæ in Apocalypsi expressa legitur, duodecim portas habens. Et quemadmodum ciuitas est ciuium vritas, ita quoque spiritus illi Angelici, qui cœlestes ciues sunt, non nisi in amore, vnioue, & summa concordia viuunt.

At omnium frequentissime regni nomine appellatur, quod mille sacræ Scripturæ locis probari potest & confirmari, ut illo Matthæi, *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.* & loco Lucæ, *Hæc cum audiisset quidam de simul decumbentibus, dixit illi, Beatus, qui manducabit panem in regno Dei:* item illo Petri, *Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini nostri Saluatoris Iesu Christi, ac denique illo Paulino, Liberabit me Dominus ab omni opere malo, & saluum faciet in regnum suum cœleste.* Desunt ne igitur nobis testimonia, quib. nomen hoc confirmemus? & an non regnum hoc penitus admirabile? vnus ait, hoc ab ipso mundi primordio constitutum, alter dicit, æternum esse, nec vllò vnquam tempore collapsurum: hic vocat cœleste, ille regnum Domini, Quasi dicere voluissent, ex tribus, quæ in mundo sunt regnis, infernali, terreno, & cœlesti, vltimum tantummodo ad pacificum huius regem pertinere: infernale quidem nefariis impiisque

homicidiis, sicariis, & facinorosis repletum est: terrenum seditionibus tumultibusque scæter: modo in eo Deus ut rex imperat, modo ab omnibus reicitur: Hinc apud Lucam *Luc. 19.* legimus, *Nolumus hunc regnare super nos.* & Ioan. 19. Ioannem, *Non habemus regem nisi Cæsarem.* *Psal. 11.* item, *Quis noster Dominus est?* O mortus, ô seditiones! sed in regno cœlesti religiose ab omnibus colitur, fidele ei à cunctis exhibetur obsequium, adoratur ab vniuersis, & vt verus ac summus Monarcha à subditis agnoscitur.

Non sunt hæc commentitia, sed singulorum horum meminit Apostolus, *In nomine Iesu omne genu flexatur cœlestium, terrestrium & infernorum.* & multo apertius Nahû Propheta. *Ostendam gentibus nuditatem tuam: & regnis ignominiam tuam.* Sed regnis nimium inter se discrepantibus: nam infernale bello discordiaq; assidua exagitur: mundi huius, modo bello quassatur, modo pace floret: cœleste vero perpetua pace viget, quod duorum prophetarum testimonio confirmabo, Dauidis imprimis, *Qui posuit fines tuos pacem:* deinde Isaïæ, *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis.* Hoc denique regnum est, cuius Deus rex est, in quo Cherubim Duces, Seraphim Comites, Throni Marchiones, Angeli Barones, ac Sancti Optimates & Purpurati. Regnum tam amœno & salubri sitam loco, nullus vt in eodem moriatur, imò nec ægrotet, aut valetudinem patiatur aduersam nullus in eodem de theriacis medicamentisq; sit sermo, in quo perpetuus iubilus & hymnorum concentus assiduus, in quo symphonia semper exauditur iucundissima, iuxta illud Dauidicum, *Vox exultationis & salu is in tabernaculis iustorum.* O domus, ô ciuitas, ô regnum, ô paradisc, diuinis insignite nominibus ac titulis exornate! Sed quonam in loco tu situs es? quonam in mundi angulo? ecquod te orbis clima habet? quis te populus intuetur? huc igitur redeat oratio, longiori digressione interrupta.

Fides, ratio, ipsaque doctrina, lucidissimæ, quibus humanum ingenium illustriatur, Cœlum in facies, docent, in altissimo, ac proinde nobilissimo, orbis loco cœlum esse. Nam quomodo mundi locum est Scholasticorum Doctorum præcepis constat

III.

Cœlum in altissimo mundi loco situm.

constat, Beatorum habitaculum cœlum empyreum esse (ita nuncupatum quod Angelis Beatorumque spiritibus, vt quidem D Thomas sentit, repletum sit; vel propter ignem, sequendo vocabuli etymon, secundum venerabilem Bedam; non quod ignes illic sint, aut incendia, sed propter immensam claritatem & lumen, quo illic omnia illustrantur,) & ipsum omnium cœlestium globorū summum sit; transcendit enim quatuor elementa, septem planetas, firmamentum, primum mobile, & cœlum crystallinum. Certissime quoque credi debet, locum in quo Beati commorantur, quem nos paradisi & cœli nomine dicimus, omnium locorum summum & altissimum esse. Ecce & secunda ratio.

Vt infernus in mundi lum in summo situm est. Psal. 26.

Cœlum monti comparatur. Psal. 23.

Luc. 14.

Luc. 2.

Et quoniam iuxta Philosophorum axiomata, contrariorum contraria sunt consequentia, & infernus ac cœlum imprimis inter se contraria sunt, atque ille in summo loco, & intra terræ viscera (iuxta verbum Psalmi: *Intraibunt in inferiora terra*) situs est: sequitur necessario hoc in summo esse. Quænam igitur voluptas erit, o homo, eorum amplitudo, ad locum adeo sublimem, eminentem, & ultra creaturas omnes euectum esse?

Ideo in Sacris litteris montis nomine designantur: *Quis ascendit in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius?* vt enim montibus nulla creatura est altior, ita cœlo in rerum natura nihil sublimius. Et merito, vt scilicet qui se in hoc mundo humiliarunt, in altero exaltentur. Ita scilicet promisit Dominus: *Qui se exaltat humiliabitur, & qui e humiliat exaltabitur*: quod & asseruit in Cantico suo Deipara: *Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles*. eorum exaltatio? eorum honor? haberine quidquam magnificentius potest, quam super omnes creaturas euectum esse, super omnes cœlestes orbis commorari, pedibus calcare stellas? Humilia te igitur anima mea, fastam exue, arrogantiam depone, ad imum terræ centrum te deprime, vt tandem aliquando exaltari, & super omnes cœlorum orbis, in loco eminentissimo, collocari merearis.

Quantum Vere, in quâ, eminentissimo: docent quippe Mathematici id dimetientes, & Astrologi dioptrica sua vtentes, cœlum empyreum,

mille septingentis nonaginta myriadibus, reum à terrâ nonagentic viginti quinq; millibus, & quingentic miliaribus à terra distare. Christophorus porro Clavius in Mathesi apprime *Inc. 1 spha-* versatus, in sphaeram Joannis à Sacrobosco *ra.* commentatus, distantiam cœli à terra exactissime dimetiens, ait, orbem Lunæ 120670. miliaribus à terra remotum esse: & Solis 4013923. firmamentum vero 161884943. Sanctus Vincentius vero amplius quid addens S. Vincentij ait firmamenti, in quo stellæ fixæ sunt, opinio. tantam à terra distantiam esse, vt si lapis molaris inde in terram decideret, mille quingenticis annis in via hæreret. Nec mirum hoc cuiquam videatur; cum enim tanta distantia sit inter vtrumque, quantam iam descripsimus, necesse esset, lapidem hunc quotidie 32780. miliaribus descendere, & singulis horis centum triginta sex passuum millibus. Tanta deinde cœli empyrei à firmamento distantia est, quanta firmamenti à terra. O latitudinem incredibilem! o locum vere desiderabilem!

Nec modo altum est, verum etiam magnitudinis & capacitatis infinita. hinc aliquando id Scriptura ciuitati, aliquando regno comparat: sed regno adeo amplo & spatiofo, vt si omnes Sancti, qui modo cœlesti beatitudine perfruuntur, & aliquando perfruentur, adiunctis etiam Angelis, qui numero infiniti sunt, id ipsum inter se æqualiter diuiderent, minimo tantum spatij cederet, quantum vniuersum terrarum orbem superaret. Ne autem existimetis id friuolum, aut commentitium orationibus tum Geometricis, tum Theologicis, ostendere ipsum contendam.

Astrologorum, qui ad Philosophiam etiam spectant, axioma est, ab vna stellarum in firmamento rutilantium, etiam minima vicies terram magnitudine superari: vt interrim de maioribus taceam, quæ centies eandem capacitatem superat. At dicite mihi, quot nocte serena & cœlo quieto in firmamento astra videre est? nam quamuis Astrologi non nisi mille viginti duo astra visibilia enumerent, credendum tamen est, esse & alia infinita, quæ propter exiguitatem commode à nobis videri nequeunt. Accedit adhuc, quod magna sit inter singulas stellas loci vacuitas,

Cœlum amplum est.

Probatuz Philosophice cœlestis amplitudo.

in quo plures stellæ quam modo videmus, & maiores, creati potuissent. Quam amplum igitur capax ipsum cælum est, in quo tot sidera & constellationes, totque loca vacua, quorum minimus maior ex maximis etiam sideribus, & horum minimum vniuersa terra? Si igitur Beati stellæ & loca interiecta numero æquarent, & hocce firmamentum æqualiter inter se dispartirentur, an non singuli maiorem & capacior em, quam vniuersa terra sit, portionem sortirentur. At sciendum est, supra orbem illum stelliferum tres alios adhuc orbem esse, quorum vltimus cælum empyreum sit, quod tot prope partibus firmamentum, quot illud terram magnitudine superat. Si illud igitur sorte & ex æquo diuideretur, quã amplum singuli sancti spatium obtinerent? Secundo.

Item Geometricæ.

Geometræ, qui omnia occultis dimensionibus agunt, mundi huius longitudinem, latitudinem, amplitudinem, capacitatem, cæterasque eiusdem quantitates dimensit, dixere, infernum, damnatorum scilicet, carcerem, iuxta mundi centrum 7866. passuum millia in longitudine & latitudine, & duo millia, quingenta & quinque milliaria in profunditate & altitudine comprehendere. Terram vero quam incolimus, ab vno polo ad alterum, in longitudine & latitudine dimentiendo ad 31500. millia passuum, & in altitudine, ab ipsis nimirum antipodibus ad nos vsque ad 1022. millia extendi. Cælum autem empyreum ambitu suo decem mille trecentas quatuordecim myriades, & octoginta quinque millia septingenta & decem milliaria conti- nere; latitudine vero ter mille sexcentas myriades. At quænam inter cæli & terræ magnitudinẽ similitudo est, aut æqualitas: & si hoc ipsum sancti ipsi inter se diuiderent, an non singulis portio vniuersa terra maior cederet? Tertio.

Item Mathematicæ.

Tradunt Mathematici, terram cælo collatam, non nisi instar minutissimi puncti in medio circuli esse: atque ideo semper mediã cæli partem, in quacunq; etiam terræ parte videri, quod fieri non posset, si terra magnitudine cælum superaret: hinc dicunt, eam ita consideratam, velut muscã cum elephanto, guttam cum Oceano, vel formicam cum

Caucaso comparatam esse. Quod vt demonstrant, docent ab elemento aquæ decies terram, & ab aère decies aquam, & ab igne decies aërem, à globo item lunari decies ignem, & sic de cæteris orbibus ac planetis, consequenter magnitudine superari: quo enim ascenditur altius, quo & magnitudo proportionaliter maior est: adeo, vt cælum empyreum, quod omnium summũ ac supremum est, alios omnes infinita magnitudine superaturum sit, ac proinde terram cum eodem collatam non nisi instar puncti fore. Quam multa igitur in vasto illo cæli empyrei corpore puncta sint, vobiscum dispicite, ac stante, si ipsum in varias partes conscindendũ esset, an non minimus eorum, qui cælo receptus est, maior quod possideret, quam totius orbis terrarum ambitu contineri posset? Quarto.

Purant Arithmetici, quod ex Astrologis Item Arithmetici, haufere, & cum iisdem consentiunt, orbem metice, lunarem triginta dierum spatio, id est, menstruo, cuius suũ peragere, solem vero, qui inter planetas velut quidam Rex inter magnates est, 365. diebus & sex horis, quæ quater conduplicatæ diem naturalem, qui post quadriennium in anno bissextili locũ habet, constituunt, atque ita anni nostri dimetiuntur, at Saturnum, qui omnium summus est, non nisi quatuor annorum millibus cursum absoluere, firmamentum vero quod multo est altius, triginta millibus: vt, quo corpora illa grandiora sunt, quo & longius in cursu perficiendo spatium requirant, adeo, vt longitudo motus & diurnitas ex magnitudine mobilis percipi queat. Si igitur cælum empyreum moueretur, cursumque quendam, instar cæterorum orbium, singularem haberet, an non infinita annorum millia in cursu peragendo insumeret? Atque hinc colligi, quanta eius sit magnitudo, posset: si enim firmamentum triginta millia annorum in cursu conficiendo insumat, quot cælum empyreum insumpturum putandum est? Et vice versa, si terra & elementa omniaque corpora inferiora, ita vt superiora, mouerentur, quemadmodum cælorum motus in diurnitate tẽporis & magnitudine semper ascendendo crescut, ita & motus elemento-

Motus corporum cælestium.

rum, si quidem ea moueri possent, celeritate minuerentur, & pro modo quo semper inferiora superioribus minora sunt ad finem quam celeritate vergerent: adeo, vt, si luna triginta solidis diebus cursum peragat, suum Sphæra ignea viginti, suum aëre decem. vno elementum aquæ iuum, & terra suum vnius horæ spacio conficeret. E quibus omnibus colligere vos velim, si modo è motu naturali de magnitudine rerum mobilitum diiudicare possimus, quantula terræ portio sit, si cum cælo comparetur, & quam ingenti sancti singuli, si cælum minutim diuideretur, spacio donarentur Postremo.

Theologi-
cc.

Theologi Sacris Scripturæ verbis innixi, & fidei nostræ certitudinæ confirmati, cum de cæli empyrei, in quo sancti habitant, magnitudine loquuntur, eam propemodum infinitam constituunt, vt quæ dimetri & mensurari nequeant, aut ad exactum calculum reuocari: vnde eandem potius admirantur, quam describunt. Testis sit Propheta, qui demirando exclamat: *O Israel quam ingens est locus possessionis Dei magnus est, & non habet finem, excelsus & eleuatus.* Dic igitur, quam sit comparatio inter infinitum quid, quale cælum empyreum, & punctum, qualis terra? quod ipsum si in varia frustra diuideretur, an non singulis portio vniuerso orbe maior assignaretur? deinde tecum iudica, quam locus ille amplius sit & capax, quamq; ingentia sanctorum sint habitacula.

Baruch. 3.

Quid igitur cœliphili, inanitarum mundanorum sectatores, tantopere terram & terram diligitis? Quid ita ob vnum punctum fatigamini, & spatium tam capax negligitis? Sed proponite vobis, obsecro, quamuis Europam imperio vestro frenaretis, Asiæ vniuersæ dominaretur, Africam regeretur, Americæ imperaretis, denique totius licet orbis habenas moderaretur, minimum cœlestium ac Beatorum latius vobis regnaturum, maiorisque potestatis futurum. Quid igitur? mundo vniuerso cum imperatis, punctulo imperatis. David Rex hoc præ oculis habens sæpenumero dicebat: *Pauper sum ego in laboribus à iuuentute mea. Et, Mendicus sum & pauper. Et, Ego sum pauper & dolens. Et, Ego vero egenus & pauper, id est, Quæuis*

Psal. 87.

Psal. 39.

Psal. 68.

Psal. 69.

duo regna amplissima possideam, nihil tamen, imo ne punctum quidem, possidere me puto, adeo vt licet vniuersum sub imperio orbem complecterer, inops tamen & mendicus, si cum Beatorum me forte conferam, dicendus essem. Sed iam satis super; scilicet loci descripsimus, eius iam excellentiam dignitatemque vt promissimus, demonstramus necesse est.

Tanti, veteres Philosophi, fidei licet lumine destituti, cælum, in quo nostram beatitudinem fiximus, semper fecere, eiusque pulchritudinem, dignitatem, excellentiam tantopere demirati sunt: vt omnibus id creaturis longe anteposuerint. Ita nimirum docuit, Platonem magistrum suum oppugnando, Aristoteles, variis rationibus euincens, cælum nescio, quam naturam excellentiorem nobilioremque, quam cætera elementaresq; omnes inferiores, habere, & post eum D. Thomas; ex professo enim ait aliam cœli materiam esse, aliam rerum inferiorum, & proinde illius longe mirabiliorem ac nobiliorem, quam corporum subiectorum existere. Idque hæc ratione confirmat, quo materia rerum omnium inferiorum plures formas appetat: at cœli, limitata sit, nullamq; aliam, præter eam quam Deus ab initio dedit, formam concupiscat, ideoque ipsum nulla ratione corrumpi queat.

Plura in hanc rem Sacra suggerent volu- Cælum ap-
mina: cum enim de cælo loquuntur, diuinis pellatur
id & eximii nominibus appellant: nuncu- thesaurus
patur imprimis thesaurus Dei. Hinc Moyses Dei.
in Deuteronomio: *Aperiat Dominus thesau-
rum suum optimum cælum, Quasi in eo omnes
diuinæ diuitiæ reconditæ sint. Aliquando
throneus Dei, sedes, aula, habitaculum: Do- Psal. 108.
minus in cœlo parauit sedem suam. Item, Qui Psal. 2.
habitat in cælo, irribit eos.* Cur enim pu-
tamus toties Deum in Sacris litteris appella-
tum Regem, Dominum & Deum cœli, &
non potius terræ, maris, elementorum, alia-
rumque creaturarum? Ratio hæc est & qui-
dem peregrina: Quem admodum magni prin-
cipes, qui plurima sub se dominia comple-
ctunt, nomē plerumq; ac titulum à potiorij
& nobilitati mutuatur: & sicut reges, qui va-
ria imperio suo regna fixant, à maximo &

Cœli excel-
lencia &
præstan. 17.
12. Metaph.
text. 10. & 11.
de celo tex.
2. a/9. ad 3.

præcipue appellationem capiunt; ita quoque Deus, varia imperio regna comprehendens, & plurimas prouincias possidens, nomen à cælo, velut à loco præcipuo & principe (à maiore enim & nobiliori iuxta Philosophos, parte fieri solet denominatio) potius quam vllò alio regno subluari & aëreo, sortitus est. Quod nomen mille è Sacris litteris testimoniis poterit confirmari; In tertio Esdræ scriptum est: *Benedixit regem cæli*; & in Tobia: *Dominus cæli dei gaudium*; & paulo post, Angelus vtrique Tobia loquens dixit: *Benedicite Deum cæli, & coram omnibus viuentibus confitemini illi*. & in historia Judith, noua illa Amazon ita precata est: *Deus cælorum, creator aquarum, & Dominus totius creatura, exaudi memoriam deprecantem*. Aliisque locis innumeris, quæ breuitatis causa prætereo, ut ita cæli pulchritudinem, quæ omnem mundi pulchritudinem infinitis partibus antecellit, exponam, quod variis rationibus & similitudinibus demonstrabo: quarum prima hæc est.

IV.

Prima ratio, quæ cæli pulchritudo designatur.

Is in omnibus totius vniuersi rebus ordo est, ut superiora inferioribus præstent, & quo singula descendant & ascendant altius, quo & viliora & præstantiora sint. Quot quotidiana experientia manifestum redditur, aqua enim nobilior est quàm terra, aër quam aqua, ignis quam aër, cælum lunæ dignius sphaera ignea, & sic de cæteris cælis numero vndecim, septem scilicet Planetarum, primi mobilis, cælo crystallino & empyreo. Et quosiam cælum in quo Sancti & ipse Deus commoratur, omnium altissimum est, ideo quoque ordinem hunc sequendo, pulcherrimum ac nobilissimum est. Secunda.

Philosophorum axioma est, quod & confirmat Augustinus, locum conuenire debere locato. Atque hinc fit, ut in rerum natura & totius vniuersi ordine, omnia iuxta dignitatem & merita locum sortita sint, nobilioraque sedem quoque nobiliorem adipiscantur. Cæterum cum Deus finis omnium sit perfectissimum & nobilissimum; cælum empyreum, quod eiusdem & domicilium & sedes est, ut sentit Psalmista: (*Qui habitat in cælis iridebit eis*;) quodque Angelorum & animarum quibus nulla creatura nobilior, receptaculum

est locorum omnium absolutissimum & perfectissimum esse, omniaque alia dignitate & pulchritudine superare, dicendum est. Quod & Aristotelico testimonio stabiliam, qui cælum diuinitate plenum esse ait: *Consueuimus inquit, extremum, & quod sursum maxime est vocare cælum, in quo diuinum omne locatum est*. Tertia.

Rerum contrariarum contraria quoque loca, sunt, non modo quoad situm, verumetiam quoad perfectionem, ita videmus, aquam & ignem penitus inter se repugnantia, contrarium quoque situm nacta esse, hunc nimirum in loco sublimi & eleuato, illum vero in vili & abiecto. Cum igitur cælum & tartarus inter se contraria immediata sunt, ut eadem in diuisione Oppositorum nuncupantur à Philosophis, ut pote quorum primum in summo superficie, alterum in imo centri constitutum sit; (ut Psalmista his verbis innuit: *Si ascendero in cælum tu illic es, si descendero in infernum ades*;) credendum quoque est, cum infernus, dæmonum carcer, locus sit omnium foetidissimus, abiectissimus, vilissimus, cæli Angelorum & Sanctorum habitaculum esse & excellentissimum & optime in rerum natura collocatum. Quid vobis de hisce rationibus videtur? producam & quartam.

Fingamus nobis regem, cui cælitus concessum sit mille annos vitam extendere, & cui opes & facultates affluant, hunc ipsum superbum ad inhabitandum sibi palatium extruere, in quo vniuersa regni cum eonobilitas recipi eodem modo posset, an non credibile est, omni id hunc artificio & industria constructurum, nihil ut ad perfectionem defuisse videatur. Non secus cum summus ille Deus, totius vniuersi Princeps ac Dominus, sed qui in æternum victurus sit, cuique omnia cumulatissime affluant, cæli in habitationem sibi & Angelis, beatorumque animabus, referente Moyses, initio Genes. *in principio creauit Deus cælum & terram*, & confirmante id ipsum Psalmographo: *Opera manuum tuarum sunt cæli*; construxerit, an non verosimile videatur, omni id eum artificio summaque arte condidisse. Quinta sit hæc.

Si nobilis aliquis adolescens, honesto loco in Gallia hac natus, molliter ac laute educatus, in alienum se solum conferrer, ut in eodem

3. Esdr. 4.

Tob. 12.

Judith 9.

Arist. lib. 3. de celo.

Psalm. 2.

Lib. 1. de celo.

Psalm. 138.

Gen. 1.

Psalm. 105.

dem habitationem fingeret, numquam in patriam, quamvis hoc ipsi tamen liberum foret, reuersurus, an non noua illius regionis voluptates & gaudia magna sint oportet, quae omnem erga patriam iucundissimam affectum ex animo illius tollant? an non caelum illic mitius? & terram amoeniorem hac nostra Gallica esse, dicendum foret? verum si & plures eiusdem animi nobiles, relictis castellis & domiciliis, in eandem regionem commigrarent, numquam amplius reuersuri, an non magis mirandum foret? at si & rex ipse regnum desereret, & eodem sine vilo reuertendi desiderio secederet, quis non admirabile in eodem regno diuitias ac voluptates incredibiles esse diceret? ad eundem vos modum cogitare velim, Auditores, plurimos magni nominis viros, mundi huius regno, iam à mille quingentis annis egressos, regnum caelorum adiisse, tot item Prophetas, Patriarchas, Reges, tot Principes & magnates: & tamen nullum ad natale solum vnde decesserat, remeare voluisse, quamuis id ei liberum foret, & vnico momento è caelo in terram posset descendere. An non igitur hinc manifestum est tantam regni illius voluptatem ac delicias esse, vt omnes qui eodem deueniunt, iidem inescati, ac quodammodo dementati, rerum alterius mundi penitus obliuiscantur. Postrema sit haec.

An non egregius locus ille ac praestans dicendus foret, omniq; admiratione dignus, si modo talis in orbe reperiretur, ad quem nemo vel minima labe inquinatus, admitti posset? & quem adire nec ipsis quidem regibus, aut principibus potentissimis, nisi prius lotis pedibus vestibulq; niuei candoris & puritatis indutis, liceret? Verum quid de ipso caelo dicetis, quod tanta excellentiae ac dignitatis est, vt nullus vniquam tametsi Princeps aut Monarcha, in illud nisi pedes & vestimenta munda habuerit, id est, nisi conscientia ab omni peccati labe immuni, admittus fuerit. Vnde Psalmista, *Qui ingreditur sine macula*. Quod peregrina in Apocalypsi sua, figura Ioannes demonstrat, describit enim ciuitatem, cuius muri ex gemmis pretiosissimis constructi erant, duodecim habens portas, in quam nihil coinquinatum,

aut abominationem faciens, aut mendacium, intrare poterat. Quam praestans igitur hic locus esse debet & admirabilis, cum tanta eundem introeuntibus necessaria sit mundities, vt nec minimi cum saui subire queant!

Et quemadmodum nemo nisi regifice indutus Assueri palatium subire poterat, ipsaeque virgines integrum annum se eomendo ornandoq; fucum, pigmentaq; praeparando, discriminandis comis, corporis decus & ornatum comparando, verbisq; efformandis, infumebant. Ita quoq; nemo in summi Regis Palatium, caelum scilicet ingredi potest, qui non magnifice vestitus, ab omni macula & sauo liber, innocentiaq; vestem indutus fuerit.

An non meministis parabolam illius Evangelicae, in qua rex quidam fecit nuptias filio suo? hic cum vidisset quemdam non indutum veste nuptiali, sed lacerum & pannosum, adeo irritatus fuit, vt aspere eum increpando, *Amice quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem*, temeritatemque illius castigando, vinctum manus & pedes, in tenebras exteriores coniecerit. Quid sibi voluit haec omnia? vt hinc scilicet manifestum fiat; in Regis regum palatium, in quo quotidie regiae beatitudinis nostrae nuptiae peraguntur, neminem se, non vestitum veste gratiae, quae vere vestis nuptialis est, ingerere debere. An non igitur locus ille eximius est, cum nihil nisi mundissimum & nitidissimum in eundem ingredi valeat?

Ille siquidem mundi miraculum est, naturae prodigium, verum opus digitorum Dei, totius vniuersi fornix, omni ex parte defectus, domus, sedes, thronus, templum & habitaculum diuinae maiestatis, Palatium solidum, mille viginti duabus fenestris, id est, stellis insignitum, duabusque grandioribus, sole nimirum & luna: quod à primo creationis suae tempore maxima semper industria curatum fuit, in quo infinitae faces accensae colluceant, in quo deniq; omnia certa dimensione & ordine disposita sunt; adeo vt simile nullus vniquam vel viderit, vel audiuerit, aut cogitatione comprehenderit.

Quidquid Salomon in templo Domini & domo, extruxit, singulari artificio & symmetria.

Esb. 21.

Math. 22.

Elogia de-
celo.

3. Reg. 7.

metria.

Psal. 14.

Apo. 11.

metria peregit, muros scilicet altaria, aras porticus, vestibula, pergulas, arcam, ambulacra, gradus, tanuas, fenestras, frontispicia, cotonicas, epistylia, Zophoros, columnas, capitella pedamenta, omnia scilicet proportionem suam habebant, octauam, quintam, tertiam, decimam, duodecimam, vel aliam mensuram musicam: in longitudine, & altitudine, omnibusque partibus summa methodo & symmetria constructis. At maiori industria & artificio vsus est in cœlorum fabrica Deus, in quo tot zonæ, rotæ, globi, spheræ, aliaque summo artificio, & exactissima dimensione constantia apparent, vt totidem nerui in testudine extensi harmoniam suauissimam edentes videantur. Ita videlicet id ipsum Pythagorei edocuerunt, dicebant siquidem cœlum iucundissimam, concinentibus tot aliis partibus inter se optime coaptatis, harmoniam edere, sed quæ propter tumultus & strepitus mundi huius nemo percipere queat. At nondum finem tuorum mirabilium enarrantorum inueniam ð cœlum.

W.

Occurrat enim alia & infinita, è quibus regii huius palatii dignitas colligi queat, primum quod ab omni corruptione immune sit, secundum quod omnium rerum inferiorum causa sit & origo: ita nempe tradit Aristoteles. *Necesse est, inquit, mundum inferiorem superioribus nationibus continuari, vt omnis inde virtus deriuetur.* Tertium, quod Deo qui primum & nobilissimum Esse est, quam proxime accedat, ideoque ab Auerroce, *locus æternorum ac diuinorum*, nominatur, quin & omnes barbari Deum semper in cœlo, velut in maiestatis throno collocarunt. Quartum quod tribus præstantissimis & maxime eximiiis accidentibus decoratum sit, lumine scilicet immenso, figura orbiculati, & motu circulari: & quidem motu duplici, naturali nempe quo ab Occidente in Orientem impellitur, & violento, qui cõtraria ratione illud impellar, sed tanta celeritate, vt nullum sit in firmamento punctum, quin sub Æquatore positum singulis horis 42398432. passuum millia conficiat, quia viginti quatuor horarum spacio 1017562500. passuum millia peragat necesse est. Velocitas porro hæc vix potest mente comprehendi: credendum est enim

Lib. 2. Met.

tantam magnitudinem, id est mensuram, & spatium firmamenti esse, vt vnumquodque Æquatoris punctum sub eius concavo currens, plus itineris vnius horæ spatio conficiat, quam aliquis nostrum 2904. annis, licet quotidie etiam quadraginta passuum millia conficeret.

Adde hic præterea doctissimi Clauii auctoritate nixus, motum puncti firmamenti velociorem esse, quam motus sit sagittæ, aut auis, quæ in eo temporis spatio, quo semel saluatio Angelica recitatur, conficeret miliaria 176660. hoc est, circumiret plusquam septies totam terram ab ortu in occasum sub Æquatore, cum ambitus terræ miliariorum 2250. in hoc numero 176660. contineatur sæpius quam septies, quæ velocitas captum humani ingenii excedit. Hoc autem ita esse, facile sibi quiuis persuadet, si attente consideret in quarta horæ parte vix dici posse 60. salutationes Angelicas, atque adeo 240. in vna hora. Vel si mauis, tanta est velocitas motus illius puncti in vna hora, quanta esset alieuius sagittæ aut auis quæ totam terram ab ortu in occasum sub Æquatore vna hora circumiret millies, octingenties, & octuagies & quater.

Sane quo magis rem intueor, penitus que considero, quo & magis admiro, magisque videam omnia hæc inferiora, quamuis magna & præclara videantur, non nisi meras nugas & vanitatem, cum cœlesti habitaculo comparata esse: adeo vt mundus hic inferior instat falsæ & deceptivæ officinæ sit, cuius omnes merces, creaturæ inquam, nobilissimæ ac præclarissimæ non nisi signa sunt & notæ diuitiarum & mercium, quæ in amplissimo diuinæ maiestatis reconditorio, cœlo inquam, continentur. Quæ mercatores visa est voluisse imitari, qui cum plurimas & pretiosissimas merces in officina habeant, exterius non nisi specimen earum rudi charta inuolutum, & aliquam partem sed vile, repræsentant, vt ita transuantes viso specimine ad emendum inuitentur. Ita quidquid in hoc mundo inferiori cernimus, splendorem nempe solis, cornua lunæ, pulchritudinem cœlorum, animalium varietatem, auium discrimen, metallorum productionem, montium

num altitudinem, aliaque natura miracula, magnus ille Deus forinsecus in magno vniuersitatis theatro, velut signa & notas mercium preciosissimarum, quæ in cœlesti reconditorio magna abundantia continentur (in quo iuxta Psalmistam gloria & diuitiæ,) proposuit, vt nos scilicet ad eadem auro caritatis, honorumque operum aummis emenda inuitaret.

Vtterius quin etiam progredior, ac dicere audeo locum illum voluptatis contemplan- do, cœlum ciuitatem esse, mundum hunc non nisi suburbia, cœlum palatium regium, mundum non nisi equile aut bouile, cœlum patriam, mundum exilii locum videri. Vnde Apostolus: *inuisibilia ipsius à creatura mundi per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur.* Cum enim totius vniuersi statum cōsidero, tamque pretiosas illic merces intueor, corpora inquam cœlestia scitissime elaborata, planetas tanto artificio orbi suo infixos, sidera tam dextre suo quæque loco disposita, elementa creaturarum propagine secunda, terram scilicet in animalium, aerem in auium, mare in piscium genere producendo, solo igne sterilecente, nihilque producente, ipsas quin etiam creaturas omni ex parte absolutissimas, & perfectissimas, admiratione extra mentis statum raptus, animi vterius oculos sustello, longiusque procedens considero mecum tacitus, longe ampliora, ac præstantiora, in cœlesti officina latere. Si enim tam splendidum ac magnificum creator domicilio parauerit seruis & mancipiis, quid illum amicis, electis, & filiis fecisse existimandum est? *dedit illis potestatem filios Dei fieri,* ait Ioannes.

Si regium ingressus palatium, videres ipso in introitu, loca seruorum, coquinam, stabulum, aliaque agaronum, mulionum, lixarum, ac calorum habitacula, pretiosissimis aulæis conuestita, deaurata, magnoque artificio concinnata, laqueata, incrustata, depicta, parietes adhæc coloratos, fenestras vitreas imaginibus decoratas, ianuas vermicularas, porticus bene circumquaque adornatas, atque omnia artificioissime elaboratas; an non obstupescens tecum ipse diceres, Si tanta sit pulchritudo, habitaculorum calo-

Tom. 4. Bessai Advent.

num & seruorum; quanta in cubiculis, atriis, & interiori Principis domo elucere debet magnificentia? quis splendor in cubiculis anterioribus vbi magnates habitant, cum in inferioribus, & ipso in stabulo, tantus decor & amplitudo appareat? Quid est, Auditores, mundus hic aliud quam seruorum, qui peccatores sunt, commoratio, culina ebriorum ventrique deditorum, quam bestiarum, luporum inquam, vrsorum, leonum, tigriū, draconum, viperarum, serpentium stabulum, si tantus tamen in his omnibus eluceat splendor & decor, si fornices eius, id est, cœlestes orbis, hiacinthino colore niteant, si parietes eius, id est elementa, aulæis conuestiti sint, si turres, id est montium iuga, tam excelsæ sint, si ianua, id est Oriens, Occidens, Septentrio ac meridies, tam scite composita, sol item & luna, quæ sunt velut fenestra per quas lumen ingreditur, tanto artificio cōdita, si cetera denique tam scite & ordinate efformata sint, an non oculos mentis in altum tollere, vltraque nubes & domos aereas cogitatione transcendere ac cogitare necesse est? si loca hæc infima adeo splendida sunt, hæc equilia, hæc suilia hæc antra crocodilorum spelunca ferarum ita niteant, quid de superioribus Angelorum cubiculis, de tentoriis æternis, de atriis Beatorum, de domo Dei, deque vniuersæ militiæ cœlestis palatio dicendum?

Sapius animo hoc voluebat Augustinus, omnesque mundi creaturas mente percurrens, atque inde in cœlestia transcendens, exclamabat interdum admirans, *O Domine si tanta tribus nobis in carcere, quid dabis in patria? si tanta tribus amicis & inimicis, quid est quod seruasti solis amicis.* Quasi diceret, si Deus mundum tam magnificum effecerit, ita eum exornauit, in quo tamen boni & improbi, Dei electi & inimici degunt, annon credendum est, cœlum millenis partibus excellentius & præstantius esse, cum id solis amicis, Angelis inquam & Beatis omnibus destinatum sit?

Eadem sese meditatione interdum communiebat Ioannes Chrysostomus, ita namque in Epistolam ad Rom. commentatus est, *suspiciamus cœlum, quando se nulla interponit nubes, & clara est omnis corona eius, Deinde pulchritudinem aspectus eius aliquantulum contemplan-*

K k

tes,

Psalm. 138.

Rom. 1.

Ioan. 1.

Simile.

Med. 8. Aug.

tes, intelligamus postea statum illius gloria tanto melius effectum, quanto luteus testis aurum est melius.

1. Reg. 10.

Allegoriam iam producamus. Regina Saba quamprimum vt Salomonis palatium ingressa, eiusdem decus & pulchritudinem, atriorum cubiculorumq; venustatem & capacitatem, seruatorum vestes, mores, ordinem & modestiam conspexit, e quibus omnibus de interiori splendore, deque Principum moribus & elegancia diiudicare potuit, admirans in terram corruit, & non mansit in ea spiritus. Ad eundem modum anima, dum mundi huius palatium extrinsecus conspicit, eiusq; creaturarum pulchritudinem contempletur, simulq; cogitatione ad interius cœli atrium transcendit, cœlestiumque Principum Angelorum scilicet & Beatorum, nobilitatem & splendorem considerat, an non præ admiratione in extasim rapta animi deliquium patietur?

Psal. 98.

Eia agite igitur, Auditores, locum hunc in mente gerite, præ oculis semper habetote semper animo ille in sculptus maneat, agite, oculos cordis in altum interdum attollite, & cum Psalmista admirantes exclamate, *Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum! concupiscit & deficit anima mea in atria Domini.* Locum hunc eiusq; magnificentiam semper recordemini, ac nunquam mente deponite; nam tantum recordatio illius emolumentum, & obliuio detrimentum affert, vt nunquam à via mandatorum Dei qui eadem cogitat, possit deflectere. vnde bene Sapiens, *Recordare nouissimam tua, & in æternum non peccabis.*

Eccl. 7.

Ita porro mihi persuadeo, ardentissime animarum sponse, quis enim vitiis indulgeat, aut à virtutis semita deflectat, cum per peccatorum cœlestis gloriæ discrimen incurrat? Profecto, de me vt loquar, Domine, ita me eiusdem gloriæ & dignitas transuersum agit, vt quamuis vniuersum mundum lucrari queam, & imperium orbis instar Alexandri, obtinere, imo mille mundos acquirere, modo peccato consensus præbeam, hodie firmiter proponam, numquam huiusmodi facinus admittere, ne forte iure meo exidam, hæreditate cœlesti, quam exspecto, quamq; filius eius sanguine ac cruce nobis sua acqui-

suit, in æternum priuer. Omnium itaq; potius iactura fiat, quam cœli, loci illius incundissimi altissimi, in summo mundi cardine constituti, ac proinde nobilissimi, omniumque locorum in rerum natura existentium præstantissimi, loci quem palatium diuinæ maiestatis tuæ, in domicilium Angelorum, in sanctarum animarum receptacula, deligisti. Valeat mundus, valeant eius ineptiæ ac nugæ, valeat eius fucus & splendor vitreus, viuat cœlum, viuat requies illa suauissima, viuat in anima illius perennis memoria, memoria inquam domicili, voluptate & deliciis redundantis. Viuat deniq; locus æternæ beatitudinis, ad quam nos perducere dignetur Pater & Filius, ac Spiritus sanctus, Amen.

FERIA TERTIA.

DE BEATIS, COELI INCOLIS.

Partitio.

1. De felicitate beatorum.
2. De Sanctorum æternitate.
3. An eadem sit aut dispar gloria Sanctorum.
4. De Anreola Sanctorum.

Memorare nouissima tua, ac beatitudinem imprimis sanctorum cœlo receptorum, & in æternum non peccabis, Eccles. 7.

FIGVRA.

Aquila illa Euangelica Ioannes, quæ inter omnes, tam sublime euolauit, vt diuinæ essentia solem quam proxime conspexerit, vidisse se se in Apocalypsi ait, magnam hominum turbam, quam nemo dinumerare poterat, ex omni natione, populo, tribu, lingua, loco collectam stantem ante thronum & agnum, albis vestibus indutam, palmas manibus gestantem, laudemque Deo & hymnos concinnentem. Cum mystici huius emblematis sensum inuestigare, beatam

Apoc. 7.